

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Pasitikome naują Jūratės Viliūtės knygą

2013-04-04

ŽURNALAS: Muzikos Barai

TEMA: Muzika. Kompozitoriai

AUTORIUS: Rita Aleknaitė-Bieliauskienė

DATA: 2013-04

Pasitikome naują Jūratės Viliūtės knygą

Rita Aleknaitė-Bieliauskienė

Pirkdama Jūratės Viliūtės knygą „Gyvenimas – simfonija...“ džiaugiasi. Muzikos istorikė, ilgametė LRT muzikos redaktorė, parengusi per 400 laidų, paskelbusi nemažai straipsnių periodikoje ir mokslinių išvalgų rinkiniuose, išleidusi monografijų apie žymius mūsų dainininkus Ireną Jasiūnaitę, Eleną Čiudakovą, Valentiną Adamkevičių, egzodo muzikus, šį kartą prakalbo apie kompozitorių Justiną Bašinską (1923–2003).

Manau, kad autorė daug svarstė, nes apie artimą žmogų, gyvenimo draugą rašyti sunku – kaip kalbėti apie išjaustas, išverktas, sielvartingas ar džiugias dienas. Jautriai knygoje parašyti puslapiai apie didžius, todėl niekur nepritampančius žmones, muzikos fanatikus, patrakusius idealistus. Tokių buvo ir bus visada. Neišsišokėliai, todėl būnantys aikštingųjų šešėlyje.

„Vaidenos ši knyga man pavadinimu „Apsėstas demonų“... Nes toks buvo jo gyvenimas – kasdienės pastangos išplėsti pašaukimą iš Lemties, tarsi ne savo vieton, ne savo laiku į žemę būtų atėjęs. Vis atsidūsėdavo dainos žodžiais – *motinèle sengalvèle, kam užauginai, kodėl mažutėlio nenuskandinai*. Pašaukimo kryžius sunkus, retai kam uždedamas.“

Kompozitorius gyveno ir kūrė valstybės lūžių, moralinių, socialinių pasikeitimų, oficialiosios moralės transformacijos metais. „Niekas neskaito atlikti šią biografiją išpažintį. Tiesiog pats panorau dar kartą pakeliauti (kiek leis atmintis) savo vingiuotu, duobėtu sėkmių ir nusivylimų keliu“, – knygoje skaitome J. Bašinsko, pasaulį išvydusio Marijampolės apskrityje, Mažosios Trakiškės kaime, autobiografijos fragmentėlį.

Ir tekėjo gyvenimu motinos gerumas, daina. Šeimai atsikrausčius į Višakio Rūdą, vaiko pasididžiavimą tėvyne, o vėliau ir tautišką dvasią kuriamoje muzikoje brandino čia augęs Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo simbolis – Laisvės ažuolas. Bažnytėlėje gaudžiantys neblogi vargonai žadino muzikos troškimą, o mokyklėlė – žinių godulį. Tie jausmai ir buvo svarbiausi, jie išišaknijo ir vienaip ar kitaip reiškėsi visą gyvenimą, įsirėžė kūryboje.

Autorė fiksuoja būsimo profesionalo muziko kelią, tokį tradicinį Lietuvoje: daina laukuose, gegužinėje, giesmė bažnyčioje, vargonų gausmas, vargonininko pamokymai... Tačiau ji subtiliai stabteli ties sutiktomis personalijomis, nesitenkina sausais faktais, vaizdinga kalba priartina mus prie to laiko, prie tų erdvių, kuriose brendo būsimas kompozitorius. Įdomūs epizodai iš gyvenimo, mokantis Kaune, studijuojant konservatorijoje. Nostalgiskai išnyra mūsų kompozitorių klasikų, ypač J. Bašinsko pedagogų Antano Račiūno, Juliaus Juzeliūno, dar tik studijuojančių kolegų Vytauto Klovos, Jurgio Gaižausko, Vytauto Paltanavičiaus, Vytauto Laurušo, Rimydo Žigaičio ir kitų spalvingos asmenybės, santykių vingrybės.

Kompozitorius J. Bašinskas sukūrė daugiau kaip tris šimtus veikalų, tačiau būdamas kritiškas, kūrybiniu testamentu leido scenose ar eterio bangomis atlikti tik trečdalį jų. „Mano kūryba – nelygi. Šalia nusisėkusių opusų, mano nuomone, yra ir silpnų. Taigi nenorėčiau, kad jie visi skambėtų koncertų salėse, televizijos ar radijo bangomis. Man išėjus, šiame sąrašė nepaminėtus kūrinius prašau kategoriškai niekur neatlikti, partitūras sunaikinti, juostas išmagnetinti. Visi kūriniai, parašyti nuo 1983 metų – atliktini“, – nurodė J. Bašinskas.

Skaudžiai išgyveno ideologinius sovietmečio reikalavimus, kūrybos technologijai taikomus apribojimus. Knygos autorė kūrybingai pateikia kompozitorių gyvenimą, cituoja naujų kūrinių perklausų aptarimų fragmentus. Tokiu būdu atsiveria kompozitorių kūrybinės laboratorijos, kūrėjų mąstymo erdvės, oficialių reikalavimų, vertinimų aspektai, galime išvelgti kuriančio žmogaus trapaus dvasinio pasaulio žaizdas.

Tarp J. Bašinsko kūrinių – devynios simfonijos, baletas „Užkeiktieji vienuoliai“, opera „Marti“, ryškūs atlikėjų pamėgti kameriniai kūriniai, vokaliniai ciklai, daugybė harmonizuotų liaudies dainų ir kt. Jo kūryboje nebuvo paviršutiniškumo, greitosiomis suręstų partitūrų. Net vaikams skirti kūrinių turi savą veidą. Ypač mėgau nuotaikingas „Mįslės“ balsui ir fortepijonui. Jas dainavo beveik visi Filharmonijos solistai, kurie važiuodavo su edukacinėmis programomis į mokyklas.

„Rašiau ne akademinę knygą apie kompozitorių – pasakojau jo gyvenimą, ką žinojau, kaip supratau, stengdamasi priartėti prie kūrėjo asmenybės, neapeidama jo prigimties dvilypumo. Kalbant apie kūrinius neišvengta nukrypimų į teorijos dalykus – remtasi laikotarpio publikacijomis ir jo paties aiškinimais. Tai subjektyvūs požiūriai, pastebėjimai, ginčytinos

nuomonės“, – pratarė rašo J. Vyliūtė. Ir tai labiausiai žavi skaitantįjį.

„Pirmoji knygos dalis „Iš gulbės kiaušinio“ apima 1923–1975 metus, žmogaus ir kūrėjo formavimosi, jo vaikystės, jaunystės, brendimo laikotarpį. Apie jį užsimindavo

retai ir daug ką praleisdamas. Esu dėkinga knygoje paminėtiems ir nepaminėtiems Bagotosios parapijos choristams, J. Bašinsko giminaičiams, mokiniams, bendramoksliams ir bendradarbiams (kai

kuriuos jų jau priglaudė žemelė), padėjusiems įeiti į anų metų aplinką ir pažinti J. Bašinską tokį, kokio neįtarėme esant“, – rašo knygos autorė. „Antroji knygos dalis „Mano vyras“, apimanti 1976–2003 metus, rengta pagal mano dienoraščius, papildant juos rašytiniu J. Bašinsko palikimu: rašteliais, laiškais, įrašais Kūrybos sąsiuvinyje, dedikacijomis ir t. t.“

Knygoje daug nuotraukų, kompozitoriaus autografų, pateiktas kūrinų sąrašas pagal datas ir paties autoriaus aprobuotas pagal žanrus. Išryškėja atlikėjams dedikuoti, premijuoti kūriniai. Knyga išleista su kompaktine plokšte.

Knygos medžiagą praturtino J. Bašinsko muzikos atlikėjų įžvalgos ir vertinimai.

Besibaigiant XX amžiui J. Bašinsko kūrybą puikiai vertino kolegos. „Pastarojo laikotarpio kameriniai Justino Bašinsko kūriniai – labai gera muzika. Jis pasiekė tą laisvę, kai kad ir ką rašytum, viskas gerai“, – yra sakęs Teisutis Makačinas. Antrino muzikologas Arvydas Karaška: „Imponuojanti asmenybė – turi paslaptį, traukos, be to, yra doras žmogus, ne garbėtroška.“

Tokia jautri, sudėtinga, kovojanti su griaužatimi, ydomis, ieškanti nušvitimo asmenybė atsiskleidė ir neįmantriai, bet talentingai parašytoje Jūratės Vyliūtės knygoje. *Vasario 26 d. ji buvo pristatyta Kompozitorių namuose, vakare, skirtame kompozitoriaus Justino Bašinsko 90-mečiui.* Dalyvavo knygos autorė, kompozitorius Šarūnas Nakas, kūrinius atliko dainininkė Natalija Katilienė, smuikininkė Rusnė Mataitytė, violončelininkas Rimantas Armonas, pianistai Irena Uss-Armonienė ir Sergejus Okruško, muzikologė Živilė Stonytė.